

colecția monografii

OANA TĂNĂSICĂ

**SOCIETĂȚILE DESTINATE ACTIVITĂȚII
COMERCIALE CU PARTICIPARE STRĂINĂ
ÎN ROMÂNIA**

OANA TĂNĂSICĂ

**SOCIETĂȚILE DESTINATE
ACTIVITĂȚII COMERCIALE
CU PARTICIPARE STRĂINĂ
ÎN ROMÂNIA**

Universul Juridic
București
-2022-

Capitolul I

Aspecte generale

1. Societățile destinate activității comerciale – apariția și evoluția acestora

Primele manifestări ale comerțului au apărut încă din Antichitate, ele îmbrăcând forma trocului, pentru ca mai apoi să se dezvolte progresiv prin anumite forme de organizare, respectiv târguri, în cadrul cărora se aplicau anumite norme sau reguli cutumiare și a început să se folosească o marfă intermediară, denumită monedă. Trocul s-a împărțit atunci în două operațiuni: vânzarea și cumpărarea. Din acest moment, a luat naștere comerțul.

Analizii în dezvoltarea mediului comercial, studiind evoluția schimbului, au arătat că s-a format o adevărată civilizație comercială, ce datează de mai bine de patru mii de ani. Astfel, Europa de Nord, China, Mesopotamia făceau încă din Antichitate comerț la scară internațională. Mai multe popoare din zona mediteraneeană au fost popoare de navigatori și negustori și au constituit zone de comerț în Africa, Anglia, Țările Baltice etc. Mai târziu, grecii și, ulterior, romanii au format adevărate imperii comerciale, profitând de dezvoltarea transporturilor, atât a celor terestre, cât și a celor maritime, de progresul continuu al sistemelor monetare, al schimburilor și de dezvoltarea economiei artisanale.

Inițial, pentru a-și apăra drepturile, comercianții s-au organizat în corporațiuni, numite și *universitas*. Corporația cuprindea meseriașii și comercianții din cadrul respectivei activități și era condusă, de regulă, de un consul. Pe măsură ce societatea s-a dezvoltat, iar nevoile economice și sociale au crescut, oamenii au constatat că munca individuală nu mai era suficientă pentru acoperirea acestor nevoi și pentru apărarea propriilor interese. Acționând individual, indiferent de resursele de muncă și financiare alocate de întreprinzător, el nu mai putea face față realizării unor activități economice complexe.

Astfel, s-a născut ideea cooperării între mai mulți întreprinzători, care urmau să realizeze în comun activități comerciale. În materia dreptului, această idee a născut conceptul de societate comercială, concept care avea la bază asocierea dintre două sau mai multe persoane, ele urmând să pună în comun propriile resurse, în vederea dezvoltării unei activități economice, în

scopul împărțirii beneficiilor rezultate de pe urma acestor activități¹. Prin urmare, societatea comercială² a apărut datorită unor cauze economice, precum și a unor cauze sociale³, a dezvoltării continue a societății, a comerțului și a nevoilor umane. Pentru a-și îndeplini rolul economic, societatea comercială a fost concepută ca o persoană autonomă, legea conferindu-i personalitate juridică.

Prima reglementare efectivă a societăților comerciale a fost menționată în Codul comercial francez din anul 1807, care cuprindea prevederi privind formele de societate existente în activitatea comercială⁴. Aceste prevederi legale privind formele de organizare a societăților comerciale au fost preluate și în legislațiile altor state, de exemplu Spania, Belgia, Italia și România în Codul comercial din 1887, cod comercial inspirat din cel italian din 1882.

La început, societățile au fost companii restrânse, formate din câteva persoane, care puneau în comun bunurile și activitatea lor, în vederea realizării unei afaceri, prin producția și vânzarea de bunuri sau prestarea de servicii. Mai târziu, datorită evoluției economice și juridice, au apărut companii mult mai mari, cu sute sau chiar mii de persoane, necunoscute între ele, care, prin capitalurile lor, contribuiau la realizarea unor mari afaceri în toate domeniile de activitate, dezvoltându-se astfel pe plan internațional. Putem afirma cu certitudine că societățile comerciale au făcut posibile marile realizări industriale, economice și sociale, contribuind la progresul fiecărui

¹ S.D. Cârpenaru, *Tratat de drept comercial român*, Ed. Universul Juridic, București, 2009, p. 161.

² Chiar dacă după intrarea în vigoare a noului Cod civil român s-a renunțat la noțiunea de „societate comercială”, în cuprinsul acestei lucrări vom folosi în continuare, pe lângă denumirea de societăți destinate activității comerciale, și terminologia de „societăți comerciale”, ea neafectând conținutul instituției juridice ce face obiectul prezentei. Achiesând la opiniile exprimate în doctrina curentă, apreciem că nu este cu nimic greșită folosirea în continuare a termenului „comercial” în condițiile în care, tocmai în lumina noii reglementări și terminologii impuse, pe de o parte, activitatea desfășurată este cea „de comerț”, iar pe de altă parte, societatea reglementată de noua Lege a societăților este o persoană supusă obligației de înregistrare în Registrul Comerțului, adică un „comerciant”. O societate nu poate avea calitatea de comerciant fără a fi totuși o societate comercială. *De lege ferenda*, se impune revenirea la denumirea anterioară, respectiv aceea de „societate comercială”. A se vedea în acest sens punctul de vedere exprimat de Gh. Piperea în *Legea societăților. Comentariu pe articole*, ed. a 5-a, Ed. C.H. Beck, București, 2014, pp. 6-9; S. Angheni, *Drept comercial. Profesiuniști comercianți*, Ed. C.H. Beck, București, 2013, pp. 64-65.

³ M. de Juglart, B. Ippolito, *Cours de droit commercial. Les sociétés commerciales*, vol. II, Ed. Montchrestien, Paris, 1983, pp. 6-10.

⁴ A se vedea M. Jeantin, *Droit des sociétés*, ed. a 3-a, Ed. Montchrestien, Paris, 1994, pp. 4-10.

stat. Societățile comerciale și-au adus aportul, de asemenea, la dezvoltarea comunicațiilor, a comerțului, la extinderea piețelor și a comerțului internațional.

În concluzie, societățile comerciale sunt considerate cel mai potrivit instrument juridic de coagulare a resurselor umane și financiare în vederea realizării scopurilor economico-sociale și a satisfacerii intereselor financiare ale întreprinzătorilor¹.

2. Definiția societății destinate activității comerciale

Modul de înființare și modul de funcționare a societăților comerciale, în legislația românească, este reglementat de Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale române.

Această lege însă nu are o definiție a societății comerciale, în schimb se prevăd în cadrul acesteia caracteristicile unei societăți comerciale: art. 1 alin. (2) prevede personalitatea ei juridică, art. 7 și, respectiv, art. 8 arată conținutul minim al actului constitutiv al societății în nume colectiv, al societății în comandită simplă și al societății cu răspundere limitată, precum și al societății pe acțiuni sau al societății în comandită pe acțiuni.

În dreptul românesc, dispozițiile legii speciale, respectiv ale Legii nr. 31/1990 privind societățile comerciale române, se completează cu dispozițiile legale din Codul civil, care reglementează contractul de societate, adică societatea civilă².

În art. 1.887 C. civ., se prevede: „Prezentul capitol (n.n. capitolul VII din Codul civil cu privire la contractul de societate) constituie dreptul comun în materia societăților”. Prin urmare, apreciem că dispozițiile Codului civil, întregite cu unele elemente prevăzute în Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale române, permit definirea societății comerciale³.

¹ Asupra funcțiilor societății comerciale, a se vedea C. Bîrsan, V. Dobrinou, A. Țiclea, M. Toma, C. Tufan, *Societățile comerciale*, Casa de Editură și Presă „Șansa”, București, 1995, pp. 14-16; R.L. Motica, V. Popa, *Drept comercial român și drept bancar*, Ed. Lumina Lex, București, 1999, p. 93.

² O situație similară există și în dreptul francez. A se vedea Y. Guyon, *Droit des affaires*, vol. I, ed. a 12-a, Ed. Economica, Paris, 2003, p. 89.

³ În acest sens, a se vedea: I.N. Fințescu, *Curs de drept comercial*, vol. I, editat de Al.Th. Doicescu, București, 1929, p. 178; C.A. Stoeanovici, *Curs de drept comercial*, în *Curierul Judiciar*, București, 1926, p. 8; R. Rodière, R. Houin, *Droit commercial*, vol. I, Ed. Dalloz, Paris, 1970, p. 313.

Astfel, în conformitate cu art. 1.881 C. civ., „prin contractul de societate, două sau mai multe persoane se obligă reciproc să coopereze pentru desfășurarea unei activități și să contribuie la aceasta prin aporturi bănești, în bunuri, în cunoștințe specifice sau prestații, cu scopul de a împărți beneficiile sau de a se folosi de economia ce ar putea rezulta”. Din acest text de lege rezultă că orice societate are un scop lucrativ. Asociații pot urmări atât realizarea unor beneficii bănești, cât și foloase de altă natură¹.

Societatea comercială se constituie, așadar, în baza unui contract de societate. Într-adevăr, Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale folosește termenii de „contract de societate” și de „statut” ori de „act constitutiv” al societății în art. 5, de „semnatari ai actului constitutiv” în art. 6, respectiv de „clauze” ale actului constitutiv în art. 8 lit. i) etc.

Contractul de societate, care a fost calificat în doctrină² drept contract comercial *per se*, precum și deciziile adunărilor generale ale asociațiilor sunt acte juridice de tip contractual, bi- sau multilaterale, după caz, făcând parte din categoria contractelor de majoritate, denumite uneori și acte juridice complexe³.

Contractul de societate are anumite elemente speciale, respectiv:

- a) fiecare asociat se obligă să pună în comun o valoare patrimonială, respectiv un aport în bani, bunuri sau în industrie;
- b) asociații se obligă să desfășoare împreună o activitate care constituie obiectul societății;
- c) toți asociații participă la împărțirea beneficiilor și pierderilor.

¹ C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, vol. II, Ed. Națională, București, 1929, pp. 994 și urm.; Fr. Deak, *Tratat de drept civil. Contracte speciale*, Ed. Actami, București, 1996, pp. 356 și urm.

² O. Căpățînă, *Constituirea societăților comerciale cu personalitate juridică. Faza consensuală*, în *Dreptul* nr. 7-8/1991, p. 47. În sens contrar, a se vedea D.A. Popescu, *Natura juridică și condițiile de valabilitate ale contractului de societate*, în *RDC* nr. 5/1993, p. 95. Potrivit acestui din urmă autor, contractul de societate este un contract civil, indiferent dacă dă naștere la o societate civilă, comercială sau agricolă; „contractul de societate nu este un act de comerț, chiar și când stă la baza unei societăți comerciale, contractul de societate trebuind privit ca un act constitutiv de personalitate juridică, ce creează premisa exercitării comerțului de către persoanele care s-au asociat prin intermediul său”.

³ D.D. Gerota, *Teoria generală a obligațiilor comerciale în raport cu tehnica obligațiilor civile*, Imprimeria Națională, București, 1932, pp. 98-99.

Societatea comercială se constituie prin voința asociațiilor exprimată în mod liber în cadrul contractului de societate, denumit și statut sau act constitutiv, contract cu următoarele caractere juridice:

a) contractul *este plurilateral*, deoarece la încheierea sa participă două sau mai multe persoane, fiecare asumându-și anumite drepturi și obligații;

b) contractul *este cu titlu oneros*, întrucât fiecare asociat urmărește realizarea unui folos patrimonial, adică obținerea de beneficii;

c) contractul *este comutativ* deoarece întinderea drepturilor și obligațiilor fiecărui asociat este cunoscută din momentul încheierii contractului;

d) contractul *este formal*, ceea ce înseamnă că nu se încheie prin simplul acord de voință al părților, forma scrisă fiind cerută *ad validitatem* și nu doar *ad probationem*¹.

După dobândirea personalității juridice, societatea comercială devine un subiect de drept autonom, iar rolul voinței părților se va manifesta în cadrul hotărârilor organelor de conducere, respectiv al adunării generale a asociațiilor sau acționarilor. În acest mod, originea contractuală se va răsfrânge în organizarea și funcționarea societății comerciale².

Pe baza elementelor menționate, s-a arătat că „societatea comercială poate fi definită ca o grupare de persoane constituită pe baza unui contract de societate și beneficiind de personalitate juridică, în care asociații se înțeleg să pună în comun anumite bunuri, pentru exercitarea unor fapte de comerț, în scopul realizării și împărțirii profitului rezultat”³.

Noțiunea de societate comercială este folosită în legislațiile statelor⁴ în care dreptul comercial are o existență de sine stătătoare. În celelalte legislații⁵, nu există o distincție formală între societățile civile și cele comerciale⁶.

¹ În anumite cazuri, contractul de societate trebuie să îmbrace chiar forma autentică, respectiv în cazurile stabilite de art. 5 alin. (6) din Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale române.

² S.D. Cârpenaru, *Drept comercial român*, Ed. All Beck, București, 2004, pp. 147 și urm.; I. Macovei, *Instituții în dreptul comerțului internațional*, Ed. Junimea, Iași, 1987, pp. 101 și urm.

³ V. Nemeș, *Drept comercial*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 83.

⁴ Legislațiile din Belgia, Franța, Germania, Luxemburg, Spania.

⁵ Legislațiile din Anglia, Elveția, Italia, Statele Unite ale Americii.

⁶ J. Renauld, *Droit européen des sociétés*, Ed. Larcier, Bruxelles, 1969, p. 24; R. Rodière, R. Houin, *Droit commercial, op. cit.*, p. 106; G.A. Zaphiriou, *European Business Law*, Sweet & Maxwell, Londra, 1970, pp. 39 și urm.

3. Natura juridică a societății destinate activității comerciale

În doctrină¹, se consideră că societatea destinată activității comerciale are o natură juridică dublă: contractuală și instituțională. Latura contractuală se completează și se îmbină cu latura instituțională².

În practica judiciară din unele țări, reglementările contractuale sunt preponderente în privința constituirii societății și obligațiilor dintre asociați, iar cele instituționale în organizarea juridică a societății. Prin prisma modului de formare a capitalului social, natura contractuală va fi mai accentuată în societățile de persoane decât în societățile de capitaluri³.

Referitor la natura juridică a societății comerciale, în doctrină au fost exprimate concepții diferite. După ce multă vreme a dominat concepția contractuală, au fost emise noi teorii, cum sunt teoria actului colectiv și teoria instituției⁴.

Teoria contractuală. Pornindu-se de la concepția clasică a dreptului român, conform căreia societatea este un contract, așa cum este prevăzut în art. 1.881 C. civ., s-a arătat că societatea comercială este și ea un contract, întrucât la baza societății comerciale se află un contract prin care sunt stabilite raporturile dintre asociați.

Concepția contractuală privind societatea comercială a fost multă vreme unanim acceptată, deoarece constituia expresia teoriei autonomiei de voință. În numele libertății contractuale, această concepție a permis recunoașterea unor largi posibilități de constituire a societăților comerciale și de adaptare continuă a lor la evoluția socială și economică, precum și la nevoile comerțului⁵.

Teoria actului colectiv. Unii autori au susținut că actul juridic care stă la baza societății nu este un contract, ci un act complex sau colectiv, care nu

¹ O. Căpățină, *Evoluția dreptului comercial*, Tribuna Economică nr. 29/1990, p. 6 și urm.; C. Bîrsan, V. Dobrinou, A. Țiclea, M. Toma, C. Tufan, *Societățile comerciale*, op. cit., pp. 11 și urm.; P. Merle, *Droit commercial. Sociétés commerciales*, Ed. Dalloz, Paris, 1990, pp. 25 și urm.; Y. Guyon, *Droit des affaires*, op. cit., p. 91; A. Couret, J.J. Barbieri, *Droit commercial*, Ed. Sirey, Paris, 1996, pp. 125 și urm.

² A. Rocco, *Principii di diritto commerciale*, UTET, Torino, 1928, p. 366.

³ Pentru practica judiciară franceză, *Le Lamy sociétés commerciales*, 1992, p. 13.

⁴ G. Ripert, R. Roblot, *Traité de droit commercial*, vol. I, ed. a 16-a, LGDJ, Paris, 1996, pp. 516-518; I. Bălan, *Natura juridică a societății comerciale*, în *Dreptul* nr. 11/2000, pp. 35 și urm.

⁵ S.D. Cărpenaru, *Tratat de drept comercial român conform noului Cod civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, pp. 122 și urm.